

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACȚIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ȘI.

Pe ună ană 12 flor., pe săptămână 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și străinătate:

Pe ană 40 fr., pe săptămână 20 fr., pe trei luni 10 franci.

ANUL Ū L.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O serie garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Soriseri nefrancate nu se primeșoară. — Manuscrise nu se retrăimită.

N°. 18.

Sâmbătă, 24 Ianuarie (5 Februarie.)

1887.

Brașovū, 23 Ianuarie 1887.

Asigurările ce le dă totă guvernele europene, că voescu pace, și speranțele ce încă totu se mai audu esprimându-se în unele parlamente, că se va pute susține pacea, nu mai au nicu o valoare. Organul cancelarului Bismarck le consideră ca vorbe deșerte și nu se poate opri dă lăua în ironia declarațiunile făcute în dilele acestea de ministrul președinte ungur în camera deputaților, dându a se nălege, că cei din Pestă și din Viena se nutresc cu iluziuni, decă totu mai credu în susținerea păcii.

Si intr'adevăr că pe q̄ ce merge se nmulțesc semnele unui forte apropiat periculu. Situația europeană e atât de încordată, încât omul tregue, vrându nevrându, să s'astepte în fiacare momentu a vedé deslăntuindu-se totu furile răsboiu, ce amenință întreaga Europă.

Pregătirile de răsboiu ce se facu de totă statele cu ne mai pomenită grabă, cheltuelile enorme ce le pretindu aceste pregătiri, greutatea dărilor ce apasă poporele din cauă acăta, stagnarea afacerilor comerciale, miseria ce se fininde cu pașii repezi, neputința guvernelor dă lucru pentru bunăstarea internă a poporelor — atăra de patria noastră, unde guvernul nici n'a visat u'r'odată să'și bată capul cu așa ceva — fiindu totă atenția loru absorbită în afacerile esteriore, totă acestea au adus o stare de lăru ce nu mai e de suferit și tregue limpedi odată, și după totă indiciele numai cu aramele se mai poate limpedi.

Ceea ce a mărit și mai multă îngrijirile și temerile de răsboiu, cu deosebire între Germania și Franția, este atitudinea pressei oficiose germane, care nu lasă să trăcă dă fără a amenința pe Franței. Aceste amenințări, care și-au luatu începutul cu discursurile prințului Bismarck în Reichstag, n'au făcutu decât să agraveze situația, căci după cum ne comunică telegramele din Paris opinionea publică franceză devine totu mai amărită. Póte să fiă vorbele cancelarului Bismarck și articulii răsboinic ai pressei oficiose germane numai nisice manevre electorale, pentru ca să obțină cancelarul în noulu Reichstag o majoritate favorabilă proiectului militar; d'er nu se poate contesta, că ele au înăspri relațiunile dintre Franța și Germania, așa că adă au ajuns la cuțit.

Mai q̄ile trecute se vorbea de o notă ce avea de gându să o trimetă guvernul germanu celu francez, spre a'i cere lămuriri în privința înarmărilor franceze. Nota nu s'a trimesu încă, d'er în cercurile bine informate germane se susține, că nu s'a renunțat la acestu planu și că nota poate fi încă adresată. Se pare însă că guvernul francez n'a așteptat să i se céră lămuriri, ci a gasită cu cale să céră elu lămuriri dela guvernul germanu. O telegramă din Berlinu anunță, că ambasadorul francez Herbetă ar fi însărcinat de guvernul său să céră importante deslușiri prințului Bismarck. Si anume, ambasadorul francez să întrebe „cu totă politetă“, cum au să se nălăgă acele vorbe ale lui Bismarck, „că actualul guvern francez i-ar pute urma altul, care să 'mpingă lucrurile la răsboiu“; totodată să atragă atenția cancelarului asupra limbajului plinu de ură ce-lu ținu foile oficiose germane de săptămână întregă contra Franției și în specialu contra ministrului de răsboiu francez Boulanger, deoarece acestu limbajul a iritat poporul francez.

Decă relațiunile dintre Franța și Germania au ajuns atât de încordate, încât să'și céră una alteia lămuriri, atunci nimenea nu va pute dice că suntu nejustificate temerile de răsboiu. Cei din Berlinu negreșită caută să slabescă efectuul ce l'a produs scirea de mai susu, dicându că ambasadorul francez Herbetă, care a și

avutu o întrevedere cu fiul cancelarului, cu contele Herbert Bismarck, a fostu însărcinat să dea lămuriri liniștitore despre intenționile lui Boulanger. Pe cine să credem, căci scirea îngrijitoră de mai susu se dă ca provenindu din isvoru necondiționat demn de credință? Nicăi cei din Berlinu, nici cei din Paris nu mai au curagiul să crede în susținerea păcii. Întreaga pressă parisiană și berlinesă consideră situația unea ca forte seriosă.

D'er nu numai din Vestu amenință furtuna, „Matin“ e informatu din Viena, că pregătirile militare ale Austro-Ungariei se facu la cererea Germaniei, care nu și-a pututu asigura deplină neutralitatea Rusiei pentru casul de răsboiu cu Franța. Acăstă stare de lucruri datăză din Decembrie, când a fostu în Berlinu prințul regent alu Bavariei, ale cărui raporturi de înrudire cu casa domuitore austro-ungară suntu cunoscute. „Journal des Débats“ dice, că starea raporturilor dintre Franța și Germania oferă, ce e dreptu, ocasiunea, d'er nu și motivul dă se pregăti Austro-Ungaria, alu cărei ochiu nu e îndreptat spre Rinu, ci spre Dunărea de josu. Înarmările Germaniei au ca țintă pe Franței, pe când ale Austro-Ungariei se facu în vederea unui conflictu cu Rusia.

Unu altu indiciu de seriositatea situației și în Ostu este scirea ce ni s'a telegraftă adă din Viena, că convocarea delegațiunilor e pusă în perspectivă pe diua de 10 Martie și că Sâmbătă său Dnminea se va publica decretul, care interdice esportul căilor.

In față acestor stări de lucruri, a dispărutu aproape cu totul speranța, că se va pute limpedi situația altfel decât prin arme.

Invățamēntul nostru mediu și superioră în raportu cu necesitățile noastre.

III.

Să nu se crede, că la noi nu s'ar fi potutu face mai multu în privința economiei din cauă imbucătării pămēntului și a lipsei de capitalu. Ba se putea și să poate face încă forte multu și unde n'ar pute face singuraticii, acolo ar pute face asociațiunile.

Să luăm de exemplu cele mai mari și mai renumite firme de semențe din Austria și Germania, cari prin cultura și esportul de semențe suntu cunoscute adă în totă lumea, și desfăcă pe fiecare anu semențe de milioane de mărci; ele au începutu operațiunile loru cu câteva ectare de pămēntu. Astfelu firma de semențe de flori de grădină, frații Dippe din Quedlinburg, și-a începutu operațiunile cu 12 hectare și adă după vr'o 30 anu, cultivă peste 2500 hectare, firma F. Knauer din Gröbers, renumită prin cultura semenții de sfeclă de zahăr și a altoru semențe agricole și de grădină, a începutu cu 25 hectare, luate în arēndă; totu așa și cele mai multe și mai renumite firme de semențe din Erfurt — cari adă e centrul comersului de semențe — au începutu cu nisice areale forte modeste.

In Germania unii grădinaru, de pe areale decăte 2—3 hectare au venite de sute de mii mărci pe anu. Astfelu unu grădinaru dela Dresden espusese la Berlinu în anul 1884 nu mai puținu de 25 000 exemplare, din o singură flore, în totă mărimele, varietățile și culorile și nuanțele cele mai fine.

Tocmai resultatele științei și mijlocelor de cultură și comunicări ale timpului modernu au făcutu posibilă o impărtire a muncii și în agricultură, au făcutu posibilă, ca unele rasse de animale și plante, rezultate din o lungă și bogată nutriționă și îngrijire, să dea unu folosu îndoită și întreită, decât cele ordinare, au făcutu posibilă ca agricultorii să așe mai de folosu dă cum păra și importă vitele și plantele de prăsilă din alte locuri și alte economii, unde suntu condițiunile mai favorabile și le potu da o mai bună îngrijire, decât a le produce ei însuși. Tote aceste însă pentru agricultorii noștri suntu lucruri cu totul necunoscute, întocmai ca

si când s'ar fi petrecutu în epocele preistorice său pe alte planete, deși și pe la noi se află în mai multe locuri unele condițiuni forte favorabile.

Să luăm d. es. Brașovul. Scimă cu toții, că Români din Scheiu suntu forte buni grădinaru și cultivatoru de pomi, ear delă Dirște și Stupini cultivă legumi și zarzavaturi forte bune, scimă, că Brașovului grația situației sale la frontieră Ardélul și României și a legăturei sale cu ambele teri prin calea ferată, i e posibil să pōte unu comerț bunicelu cu pome și struguri în ambele teri, d'asemenea scimă și vedem cu toții, că atât la orașele din Ardealu catu și la cele din România n'avem de locu grădinaru de specialitate, ci numai cățiva străini — din Boemia — din cismari, birăși etc. acum facu și pe grădinarul, și adeseor de bunu succesu și deși prin urmare munca unor grădinaru de specialitate, său și numai cu ceva teoria, s'ar plăti forte bine, și deși cele mai multe grădină și stupini suntu adă în mănele Românilor, ba chiar hiserică St. Nicolae din Scheiu e proprietara unor grădină și stupini frumos — totuși păna adă nici eforia biserică, și nici cineva din numerosul corp profesoral și invetătoresc dela gimnasiu și scolele centrale nu s'a gândit la înființarea unei scole de horticultură său celu puțin la deschiderea unor cursuri publice și grătuite de grădinărit și pomicultură.

Totu așa și la Blasius*, care este situat în centrul regiunei vinului, și deși atât metropolia catu și diferitele instituții și fundații de cultură, disponu de moșii și podgorii mari, totuși păna acum nu s'a făcutu nimic pentru ridicarea și imbuñătățirea agriculturii și viticulturei române. Totu așa e și la gimnasiale din Beiușu, Năsăudu, Bradu, și la seminarile din Blasius, Sibiu, Gherla etc.

Deși însumi recunosc și sciu apreția pe deplină însemnatatea și valoarea studiilor classice, și mi s'a oferit destulă ocasiune să facu comparația între absolvenții gimnasiilor noastre și ai celor străine din Ardél și între cei delă gimnasiile și liceele din România, Austria și Germania și prin urmare să mă convingu despre partea loru cea bună și cea rea, atât față cu cestiuile vieții practice, catu și la studiile înalte — universitate — totuși nu potu aproba programa de adă a gimnasiilor și seminarilor noastre, căci ea e unilaterală, neglige aproape cu totul tocmai partea esențială pentru noi, și, după cum rezultă din cele înșirate pă'aci, ea nu corăspunde de locu cu necesitățile și raporturile actuale ale națiunii române din Ardél și Tera Ungurească! Comparația ce s'ar face între starea gimnasiilor noastre și ale altora, oră care ar fi ea, nu se potrivesc, e greșită, căci altele suntu imprejurările și necesitățile acelor popor și institute, și altele ale noastre, căci în nici unu statu și la nici unu popor nu voru fi siliți peste 90% din studenții și absolvenții de gimnasiu dă nu se mai occupă niciodată cu literatura ci a lua plugul de cörne, ca la noi.

Prin urmare adă, când puternicii q̄ile ne persecută pe toțe terenurile, când statul ne exclude sistematic din toțe posturile și funcțiunile sale, din justiță, administrația, dela institutele sale de invetățire, dela calea ferată, poștă, telegraf, finance etc. și cu excepția puținelor noastre instituții, suntemu avisați numai și numai la agricultură.

Decă nu voim să perimă, ca poporul și națiune, datori suntemu să ținem contu de imprejurările aceste și de sōrtea și viitorul celor 90% din frecventanții instituților noastre, și decă nu le putem oferi satisfacția morală și materială, și statul nu voiesc să facă nimic pentru ei, să le ușurăm celu puțin lupta pentru existență, dându-le arme potrivite pentru acesta. Si tocmăi aci este terenul, pe care amu puté noi lucra cu mai multu sporu, și secera triumfurile cele mai mari economice și politice.

*) Avemă informații positive, că în seminarul metropolitan din Blasius de cățiva ani începe să introdușă prin actualul metropolitan și studiul economiei rurale, care li-se propune teologilor cam 2 ore pe săptămână. De asemenea li-se propune 2 ore pe săptămână și higiena, Economia rurală se propune și la preparandia de acolo. — Red.

Pe când șoviniștii de aq̄l, în fanatismul loru orbiu de pasiune, ne persecută și escludu din tote funcțiunile publice, și pe cand ei iau pe cismarii și măsarii loru dela sulă și teslă, pentru a ni-i impune nouă ca făszolgarbirē și judecători, a-i face domnī, cari fluctuează și să mlădie ca trestia de vîntă, noi să ne aruncăm că mai multă pe cele economice, să ne creză brațe și forte productive, din ómenii de carte, ómeni cu stare și independentă, din cari apoi la unu momentu datu, totdeuna poți face domnī și funcționari, să ridicăm starea morală și materială a poporului.

Pe când Ungurii umblă d'a pișa apa în piuă — după ăulturegyletură și fiascură — ér averile loru trecu cu sutele în mânile patrioților de genul nou — ale Jidanilor — noi să ne formăm industria și negustori cătu mai mulți, și agricultori sdraveni, arândași și antreprenori de moșii medii și mari, și în fine ómeni cu stare proprietară mară. Pe lângă cele 40, 60—100 juge de pămîntu ce au unii din tărani nostri mai cu stare, ajutorați de instanțele române de creditu potu lua în arêndă pe unu timpu mai lungu său chiar cumpăra complexe mai mari dela comune, biserici, scole său chiar și din proprietatea mare, fostă odinioră nobilitară. Décă cele din urmă, în urma banchetelor și fiascurilor celor multe, și aşa vină la vîndare de le rîmână jidaniilor pe unu preț ridiculă, óre de ce nu amu face și noi concurență jidaniilor, și nu amu consolida proprietatea mică și amă d'a mai multă putere proprietății medii???

Tocmai lipsa de salare și lefi ficsă și suficiente a preoților și învățătorilor nostri, care i constrâng să pôrte și economia de câmpu și se muncescă, alătura cu tărani, décă ea e unu rêu fôrte mare, contiene și ceva bine, căci preotul și învățătorul, eșită din silnul poporului, nu se depărtează de elu și nu se instrânează formându o classă deosebită, cum suntă d.e. preoții români din Bucovina, ci rîmână părăsi la tote suferințele și nevoie lui, ii face să fie organele cele mai potrivite pentru ridicarea stării morale și materiale a poporului, căci introducându preotul, învățătorul, notarul o cultură rațională, de sigură și voru imita în curându și tărani.

Décă până voru luci și pentru noi timpuri mai se-nine și voru avé și preoții nostri unu venită ficsă și vomă fi în stare de a înființa și întreține unu număr corăspundătoru de scole speciale de agricultură, fără a schimba caracterul gimnasiilor nôstre de gimnasii clasică, său a le transforma în scole reale ori speciale de agricultură, și fără a le stirbi într'unu modu simțitoru cultura universală urmărită aq̄l, totuși se pôte ține contu de imprejurările amintite mai susu, și programa la gimnasii, scoli preparandiale și seminarii pôte fi modificată și complectată astfel, ca să corăspundă pe deplinu trebuințelor nôstre.

Pregătiri militare în Germania.

Diarului „Kölnische Zeitung“ i se scrie din Maiența, că administrația militară germană nu lasă nici unu mijloc nefolositu spre a pregăti în timpu de pace tote cele de lipsă pentru casul unui răsboiu, Astfelu în ultimele săptămâni intendențele diverselor corpori de armată au încheiată cu mai mulți comercianți din Maiența și din imprejurime contracte pentru execuțarea de lucrări și furnituri, necesare la construirea de barace și alte construcții de felul acesta, pentru casul unui răsboiu. Pentru termene scurte se dau prețuri mari. Ludwigs-Bahn din Hessa a luată asupră și sarcina d'a

intocmi repede o mare stație pentru aprovisionarea trupelor la gara Bischofsheim, unde se încrucisesc linii din nord pela Frankfurt și din sud pela Aschaffenburg

Luptele Italienilor cu Abisinienii.

In qilele trecute o telegramă nă-a comunicată seră, că între trupele italiene, care ocupă Massauahul, și între unu corpă de armătă abisiniană a isbuclită răsboiu.

Amăruntă despre luptele purtate până acum au sosit la Roma și în ședința dela 1 Februarie a camerei deputaților, ministrul Depretis a cetățu următoarea telegramă ce a trimis'o generalul Gené din Massauah la 29 Ianuariu:

„Perim, 31 Ianuariu. La 24 Ianuariu, Ras Alulah (comandantul trupelor abisiniene. — Red.) părăsi Ghinda, tăbări în sudostu de Saati, atâcă la 25 Ianuariu acăstă localitate și după trei ore de luptă fu respinsu. Italienii au avută 5 morți și 4 răniți. Perderile abisiniene suntă necunoscute. La 26 Ianuariu, porniră trei companii italiene și 50 neregulați din Monkullo, ca să aprovizioneze Saati. Pe la calea jumătate, Italienii fură atacați și după mai multe ore de luptă fu nimicită colonă (italiană). Deja 90 răniți se află în spitalul din Massauah. MI rezervă a trimite o listă precisă a morților și răniților. Causa perderei este estinderea peste măsură de mare a liniei noastre. Posturile din Saati, Wua și Aratali le-amă chișmată îndărătu. Se pare, că Ras Alulah, din cauza grelelor perdeți și numărătorilor răniți, se rentorce la Ghinda, probabil pentru ca să și întărască trupele și să aștepte sosirea lui Negus (principalul) care se dice că se află în marșu înaintându cu trupe.“

Acăstă depeșă a fostă ascultată cu seriositate și liniste, și imediată se formă comisiunea spre a desbate creditul cerutu de guvernă. Proiectul de lege respectivu, pe care comisiunea l'a și primită în unanimitate să și pusă în desbaterea camerei. Corpul de expediție, care se echipează, ținu mărcă deocamdată 10,000 ómeni. Tote corăbiile disponibile ale societății „Navigazione Generale“ se dirigă la Neapole.

După ale depeșă ale generalului Gené, lupta celor trei companii italiene cu Abisinienii, cari erau de 20 de ori mai numeroși, a durată optu ore. Impușcăturile n'au fostă audite de celelalte trape italiene, căci lupta s'a dată la o depărtare de cece ore de marșu dela Massauah, prin urmare nu era cu putință să fi ajutată colonă.

După depeșă din isvoru englesu, perderile Abisiniilor suntă enorme și se urcă la șese mii (?) morți și răniți. Se pare că oficerii au cădută toți. Lupta au perduțo cei 450 de Italieni în ultimele două óre cu baioneta.

Italienii bănuescă, că Abisinienii suntă puși de o putere străină, ca să incureze pe Italieni în Africa.

Sciri militare.

Germania. Se anunță că armata germană posede unu agentu nou explosivu, roburita. Se dice că proiectul acesta are multă mai multă putere decât melinita. Nu se scie din ce se compune roburita, însă se scie că pentru explozie trebuie o căldură mare și intensă; nu produce flacăre, însă sgudue aerul sătăcătare. „Gaulois“ dă următoarele amănunte asupra armatei germane: E interesantă d'a și cîte dile trebuie armatei germane d'a trece din starea de pace în starea de răsboiu. Din da-

tele tabloului de mobilisare rezultă că după 24 óre dela ordinul telegraficu, totă cavaleria se pôte pune în marșu cu căte 140 cai celu puținu, pentru fiacare escadronu. Corpurile de armătă voru avé a cincea di o colona de mobilisare și voru fi complete a 13-a di. Garda, care primește resvera din totu imperiul, are nevoie de 7 dile pentru a mobilisa fracțiunile de luptători. Prin urmare a 13-a di séra, când trupele de campană voru fi primiți tote elementele de mobilisare, voru da unu efectivu de aproape 830,000 ómeni. După 20 dile, trupele de rezervă voru numera 436,000 ómeni, ceea ce face pentru armata de campană unu totalu de 1,226,000. In sfîrșitul pe la a 20-a séu a 21 di armata din garnizoane va avea unu efectivu de 800,000 ómeni, ceea ce ar face unu totalu de mai multă de 2 milioane ómeni încorporați sub drapelul germanu.

Italia. Se va publica incurându, spune „Italia Militare“, actul ministerial pentru adoptarea puscei Vetterli, transformată. Distribuția nouei pusci cu repetiția s'a și începută pentru trupe. In cursul acestui trimestru ele voru fi totă prevăzute precum și bersaglierei. In cursul acestui anu se va da acăstă pușcă unei mari părți a infanteriei de lină și armatei permanente.

Austro-Ungaria. Diarul unguresc „Aradi Közlöny“ comunică, că autoritatea militară a fortăreței Aradului a comandată 100,000 măji metrice de făină, din care caușă prețul granelor s'a urcată în Aradu cu 20 de cr. la maje.

România. Ministerul de răsboiu română a comandată încă 40 de cuprute transportabile pentru manutanțele armatei, astfel că pe viitoră fiecare din cele 4 manutanțe va putea să furnizeze în timpu de 24 de óre peste 40,000 de răsuini de pâne. — Arsenalul armatei se va mări. — In Galați a sosită o mare cantitate de materialu pentru flotila română. — Planurile pentru fortificarea Bucureștilor se voru modifica, se dice, în modu radicalu. Căpitänul Culceru, distinsu oficeru de geniu, va pleca în Belgia să studieze acăstă cestiune. — D-lu M. Kogălniceanu ca raportor a depusă în cameră proiectul de lege, prin care se dă ministerului de răsboiu 5 milioane franci pentru echipamentul armatei.

Rusia. „Telegrafului“ din București i se scrie din Chișinău (Basarabia), că acolo s'a primită ordinu de a pregăti furagiu și proviantă pentru armătă în mare cantitate. Ordinul e generalu pentru sudul Rusiei și intendența a încheiată contracte cu Hersch Firstenberg pentru Basarabia, Leon Margulis pentru Ecaterinoslav, Abraam Grinberg pentru Crimeea, Samoilov pentru Odesa, Zurovsky pentru Sevastopol și Nohim, Granat pentru Podolia. La Chișinău sosescu pentru primirea proviantului colonelii Holdstaub și Tbilsky.

SCIRILE DILEI.

„Pol. Korr.“ e informată din Pesta, că ministrul de finanțe Szapary peste căteva săptămâni se va retrage dela postul său. „Pester Lloyd“ dice că pôte și mai curându.

—x—

Direcția căilor ferate de statu ung. a încunoscătă camera comercială și industrială din Brașovu, că pentru transporturi de carne de porcă prospătă, ce să facă sub adresa „reuniunii pentru cumpărarea de carne“ a fabricanților de salamă din Sibiuu, s'au acordată la trimitera de celu puținu 1000 chilogr. și pe lângă plata taxei de transportu următoarea reducție de transportu la 100 chilogr. dela Aradu la Sibiuu 120 fl. 4 cr., dela Ciaba la Sibiuu 146 fl. 5 cr., dela Dobriținu

FOILETONU.

Arta de a vorbi.

(Conferința prof. Ang. Demetrescu, ținută la 11 Ianuariu 1887, la Atheneul român din București.)

Două puteri, cari jocă unu rolu fôrte însemnatu, putemă dice, cari conducă mai multă statele suntă: cunventul și pressa. Aq̄l nu mai e singură sabia stăpâna noroșelor; elocuența și pressa facă progrese mari. Statele, în cari acești duoi reprezentanții ai cugetărei suntă iubiți, mergă înainte; cele în care suntă disprețuiți dau îndărătu, chiar décă poporul e dotată cu multe calități frumosé. E exemplu e Franța și Turcia. Si despre cea de pe urmă povestesc o nostrim anecdotă dela 1857, când treceau emigranții d'ai noștri prin Turcia. Unul, arătanțu și pașaportul, pe care era scrisă profesia de diaristu, puse în mirare pe Turculu, care îl esamina, căci nu pricepea ce va să țină acăstă. După ce emigratul ii explică, elu dise cu convingere: adeca haimana-tacăm!

Inainte de a intra în subiectu conferențiarul iși pune întrebarea, décă pressa e puterea I-a séu a IV-a în statu? După constituția nu e de locu, căci ea recunoscă puterea judiciară, executivă și legiuitoră. Dér în realitate, afirmă oratorul, este cea dintâi. Si etă de ce: guvernele potu ține pieptu elocuenței, căci caută să alergă în cameră ómeni cu mai multe cătușe la gură; în parla-

mente se cere óre-cum voința alegătorilor și asupra acestora se facă violențe; în intrunirile publice nu potu vorbi toți, căci în unele țără rare se găsesc săli pentru intruniri de acestea, apoi cei din Cameră au numai trei luni de vorbă pe anu. Cu pressa însă nu e totu așa: ea lucrăză totu anul; la densa pôte să ia parte ori ce omu — naturalu, fiindu în stare să scrie — fără voia nimenui; în pressă nu e obligația să se țină unu limbagiu strictu și regulamentar; în pressă potu să se căt de lungu, potu să se servești de ori-ce formă. In sfîrșit, glasul oratorului nu are putere decât asupra unei săli, glasul pressei asupra țărăi!

Prințo comparația între pressă și elocuență, conferențiarul vine la subiectu. Prin ea spune că e mai lesne să fi oratoru decât gazetarū — décă ai daru firesc, căci oratorul, dice d-sa, trăsește în lumea urechilor și a ochilor, pe când gazetarul în lumea reflectiei, — dér oratorul are și desavantage căci auditorul ține sămă de defectele oratorului, dér de ale scriitorului nu. Tribuna e o scenă, discursul unu spectacol, oratorul unu actoru. . . .

Discursul e fiul libertăței. Unde e libertate, e elocuență; unde nu este, nu. Când libertatea se ivesce, se ivesce și elocuență; când libertatea pierde, pierde și ea. Așa s'a intemplată la Greci, așa la Români, așa la alte popore. Francesii, popor cu măncărime la limbă, n'au

avută elocuență până n'au avută libertate; Englezii, din potrivă tăcuți, au avută oratorii mari înaintea tuturor celorlalte popore.

Patru lucruri suntă cari constituescu în fi-ce țără geniul oratoricu: 1) caracterul naționalu; 2) geniul limbei; 3) trebuințele politico-sociale; 4) fisionomia oratorilor și ascultătorilor.

1). Se înțelege că, décă unu poporă e tăcută și rece, oratorul trebuie să se căsnescă mai multă pentru a mișca. Din potrivă, décă e mobilu, atunci lesne flă inflacări. Discursurile lungi nu placă unui asemenea auditoru, vrea să ieșă omul din sală; décă n'are locu; vrea să vorbescă, și décă n'are cu cine începe se sfărăe.

2). Décă limba e incultă, aspră, nearmoniosă, n'ai trebuințe să cauți multă la frase, ci să facă figuri puternice de rationare. Décă limba e musicală, urechea trebuie să fi linguisă și sufletul plinu. Décă limba, pe lângă acăstă, e și cultă, atunci se cere multă exercițiu ca să poți reuși.

3) Să se ție sămă de imprejurări. Altfel trebuesc să fi discursurile într'o vreme de criză, de revoluție, de primejdii națională și alt-felu într'o stare normală a statului. Când suntă timpuri grele, discursul se ridică și auditorul se face una cu elu; când suntă timpuri liniștite... atunci întrebuițarea mijlocelor teatrale e ridiculă. Apoi, altfel se vorbește în aeru liberu, alt-felu în Parlamentu, alt-felu la Ateneu, etc.

la Sibiu 139 fl. 1 cr. Aceste favoruri rămână în vigoare până cel mult la finele lui Aprilie. Aceste transporturi se vor face ca transporturile accelerate, fără a fi supuse terminelor pentru transporturile accelerate.

—x—

D-lu Dr. Albin Popuș e numit medic superior în rezervă la regim. de inf. 62. D-lu căpitanul cl. II. Ilie Dordea dela regim. de inf. 37 a trecut în pensiune, cu domiciliul în Pojorita, Ardealu.

—x—

D-lu Eugen Jekelius, secretarul adjunct al camerei comerciale și industriale din Brașov, e însărcinat din partea direcției muzeului comercial a o reprezentă pentru Brașov, și oricine voește lămuriri în privința muzeului și să ia parte la elu, va primi informațiile dela numitul. *Esponțiunea permanentă* de produse din patria are să se deschidă deja în luna Maiu, așa că aceia, care au de gând să ia parte la ea, să facă la timp pași necesari. Mai ales să se facă atente asociațiunile industriale la deosebitul favor acordat membrilor lor, că în casul când o asociație industrială intră ca atare în rendul membrilor muzeului și depune taxa anuală de 10 fl., membrii asociației sunt scutiți de plata taxei de membru. Cările de anunțare se capătă dela reprezentantul muzeului comercial. Représentantul e la dispoziția interesătorilor în qilele de lucru regulat în orele antemeridiane în bioului camerei comerciale și industriale.

—x—

Procuratura din Pesta intență în numele comisariului de drumuri Emerich Farkas procesul de presă pentru calumnă contra economului Emerich Lukacs din Jakohalm. Acesta numi în „Jaszbereny és Vidéke” pe Farkas hoț de cai, care a fost odată legat și arestat.

—x—

In Nemet-Bely, comitatul Baranya, muri preotul Alexiu Kubinyi, lasând în urmă mare avere. În testament, pe lângă altele, destina 5 galbeni regelui ungur în semn de fidelitate, 5 galbeni episcopului din Cinești-Biserici în semn de stimă și 5 galbeni proprietarului său prințul Montenuovo în semn de sinceră adorație. Caracteristică testamentu!

—x—

Politia din Viena a arestatu qilele trecute pe unu servitor al ambasadorului italianu Nigra, fiind denunțat că e irredentist. Conte Nigra a protestat și servitorul său eliberat imediat. Portarul casei, care făcuse denunțarea, va fi datu în judecată pentru calumnă, deoarece se pare că din motive personale a vrut să ne-norocescă pe servitor, care e din Triestu de nascere.

—x—

Săptămîna arangiată Marța trecută de corpul oficilor din garnisona Brașovului, sub numirea de „Novitäten-abend”, în sala hotelului Nr. 1, a avut unu succu strălucit. O societate alăsă din sinul tuturor naționalităților s-a întrunită în număr mare la acăstă frumosă petrecere. Înainte de dansu s-a lăsat o producție musicală și teatrală-conică, după o programă bine alcăuită. Dintre piesele execuție amintim pe cele execuție cu multă dibăciă și cu multă talentu comicu de d. locotenent Sch.; cu deosebire succesa a fostu piesa „adunătorul de rarății”, care a produsu multă hazu. Bine succesa a fostu și dialogul dela începutu, ér mare risu a produsu piesa din urmă comică la care au concursu mai mulți d-ni oficeri: „Genovefa ori cerboica ca doică”. In ceea ce privesc musica, dirigentul musicei militare d. Kraus s-a distinsu cu câteva piese noue, între cari două compuse de d-sa Româna: „Dämmerungstraum”

și unu putpuriu. Cu multă precisiune au executat dșorele I. și A. Bauer. În fine notăm nemeritele variațiuni comice cu fagotul de „Eusebiu Blasius”. După orele 11 finindu-se producția a începutu danțul, care a fostu foarte animat și a durat până târziu după meșu noptii.

—x—

Pentru provocare la duel să aportă la propunerea procurării din Pesta cercetare penală contra juristului Koloman Munkacsy, care voia să aplaneze o afacere cu unu colegu în modu „cavalerescu”.

—x—

Sinodul României va fi convocat în luna viitoare, ca să examineze proiectul de lege întocmită de ministrul cultelor pentru îmbunătățirea sörtei clerului.

—x—

Mâne, Sâmbătă în 5 Februarie s. n. se va da balul Reuniunii femeilor romano-catolice în favoarea fondului casei orfanilor rom. cat. După pregătirile ce s-au făcut să se crede, că acestu balu va fi unul din cele mai frumosu în acestu carnaval. Bilete de intrare se află de vîndare în magazinul M. & L. Laszlo.

—x—

D-lu Dr. Asachi, profesor la facultatea de medicină din București, a fostu numită în septembra trecută laureatul alu facultății de medicină din Parisu.

Din dieta ungără.

In ședința dela 1 Februarie a camerei deputaților, fiindu desbaterea specială a bugetului, la titlul fondului de dispoziție 200,000 fl., luă cuvântul și d-lu deputat.

Vincentiu Babeșu, avându convingerea, că fondul de dispoziție n'a adusu ierii niciodată fructe bune. In România fostul ministru de finanțe Sturza a redusu fondul de dispoziție la 60,000 franci, fiindcă — după cum i-a comunicat oratorului — s'a convinsu, că totu găvernele au comis uabusuri cu fondul de dispoziție.

Ce privesc fondul nostru de dispoziție, oratorul amintesce că ministru-președinte a vorbitu în anul trecut de soboli. Oratorul n'a înțelesu atunci pe ministru-președinte, dăr de atunci s'a convinsu, că fondul de dispoziție a creatu prin organele guvernului astfelu de soboli, cari suntu intrebunătați a duce în rătăcire poporul. In modul acesta se provoca o opinione publică îndreptată contra naționalităților. Guvernul încă n'a prinsu nicu unu sobol, dăr i-a succesu a ajuta spiritele naționale ungurescă, amenințând că naționalitățile voru periclită statul ungur, deoarece nu se păstrează tacerea și nu se plătesc. Acăstă tactică înfluențeză chiar corona. E multu de când naționalitățile s'au adresat coronei pentru considerarea gravaminelor lor; sub regimul lui Koloman Tisza naționalitățile au făcutu experiență, că pe acăstă cale nu astă ele nicu o sanare.

Oratorul istoriscesc, că nu de multu, după moarte unui fișpanu, au venit la ivelă acte, în care se susține despre orator, că drumul său la București și de acolo îndrătu ilu face totdeauna prin Sibiu, că duce sciru la București și de acolo aduce instrucționu pentru metropolitul român. Față cu acăstă observă oratorul, că dănsulnică nu călătoresce in România prin Ardélu. Oratorul l'a trasu pe autorul acelor minciuni ad audiendum verbum, ér acesta a răspunsu, că pentru aceste raporte fișpanul i-a pusu în vedere o bună remunerare. Elu ca omu săracu a făcutu ce i s'a cerutu și pentru acăstă a primitu 400 fl. (ilaritate). Nu suntu ăștia soboli? Majoritatea de sigur crede aci totu ce

aduce înainte guvernul contra naționalităților, și totuștii aceste lucruri n'aici o basă. Oratorul ar primi cu multămită sălă lase ministru-președinte și aruncă ochii asupra însemnărilor despre intrebunătarea fondului de dispoziție. (Viuă ilaritate.) Ministrul instrucționu și-a creatu din fondul destinat pentru biserică gr. or. unu fondu de dispoziție de 20,000 fl. Décă ministrul ar sci, ce felu de omeni suntu aceia pe cari li subvenționeză elu din acestu fondu, de sigur ar inceta a sprijini pe acei omeni. Oratorul crede a-și împlini o datoriă patriotică, décă voteză contra fondului de dispoziție.

Ministrul-președinte Tisza declară, că nicu acum, nicu altădată nu va satisface dorinței deputatului Babeșu dă se uită in socotele fondului de dispoziție. (ilaritate, aprobări.) Pentru aceea trebuie să intrebe pe deputul Babeșu, cără ore posede vr'o garanție despre aceea, că acela care — cum susține dănsul — a istorisit altuia neadeveruri, dănsul i-a spusu necondiționat adeverul? (ilaritate.) D-lu deputat pote fi asigurat, că d. ministrul alu instrucționu de sigur cere lămuriri dela aceia, pe cari trebuie să-i intrebe. D-lu deputat să nu considere ca ofensă, décă asupra ministrului a avut unu efectu forte linișitoru imprejurarea, că Babeșu nu e multămitu cu aceea, că ministrul cultelor a impărtit ajutorele. (Aplause'n drăpa.)

Se putea unu răspunsu mai secu și o bucurie manelucescă mai mare?

SCIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. a »Gaz. Trans.«)

VIENA, 4 Februarie. — Scirea fōiei „N. fr. Presse”: Intrunirea delegațiunilor s'a luate în perspectivă pe diua de 10 Martie. Decretul pentru oprirea esportului de cai se va publica Sâmbătă ori Dumineacă.

ROMA, 4 Februarie. — In timpul ședinței camerei a fostu la muntele Centurio o manifestație. Oștirea a trebuit să țină liberă trecerea. — In cameră pledară mai toți oratorii pentru pedepsirea Abisinienilor, votară creditul, guvernul puse cestiunea de încredere, după care s'a închisu desbaterea.

BUCURESCI, 4 Februarie. — Camera a votat unanim creditul de cinci milioane pentru completarea înarmărilor.

DIVERSE.

Inblândită. — Înainte cu săse ani căpătă tenelul lordu Doneraile, dela amicul său ducele de Edinburgh, unu pui de vulpe ca daru. Vulpea fu dresată ca și unu câne, urma stăpânlui ori și unde, aporta etc. In 24 Ianuariu se duse lordul Doneraile cu vulpea în saniă la preumbilare, deodată sări vulpea în susu și-lu mușcă prin grăsu mănușe până la osu. După aceea se aruncă asupra visiului causandu-i și acestuia mai multe răni. Vulpea muri după ceteve momente și la secătare se dovedi, că fusese turbată. Lordul Doneraile și visiul său s'au dusu la Parisu, deoarece Pasteur a declarat, la rugarea lordului făcută pe cale telegrafică, că nu se poate duce cu nicu unu preț în castelul Donerale ca sălăi cureze.

Editoru: Iacobu Mureșianu.

Redactoru responsabil Dr. Aurel Mureșianu

4) Profesia, care dispune mai multu la oratoriă, e advacatura. Advocații se vor putea împărti dintr'unu punctu de vedere în: a) orator cu imaginație, cari facu efectu prin metafore, dăr cari în genere facu abusu și... o scrisescă; b) orator logic, cari ar trebui să fă abundență nu concești și cari mai totdeauna, vrându să fă scurți și coprinđitori, devin obsecu; c) orator malițios, cari caută să împungă prin aluzii, ce potu fi fine, și atunci placu ascultătorilor, său grosolane și atunci nu placu.

O altă împărtire ar fi în: economiști, juriști, specialiști, regulamentari, fraseolog, generalisator și intreprători. a). Oratorii economiști suntu de mai multe soiuri: unii, de pildă, sciu să și grupeze cifrele așa incătu să credă că este în excedent, când este în deficit; alții, când este vorba de drumuri de fier, tragă cu buretele peste vre-unu orașu mare, ca să via linia pe la moșia lor; alții ceru mărire impositelor funciare, fiindcă ei n'anici unu petecu de pămînt. b). Oratorii juriști credă în totu că dreptul civilu e mai presusu ca dreptul politicu și rămână totu cu litera mortă. c). Oratorii specialiști spunu totdeauna idei sănătoase, căci nu vorbescu decât în materii în cari se pricopă — dăr pierdă, pentru că intrebunătă prea mulți temeni tehnici. d). Oratorii guvernamentalu suntu în stare să vorbescă césuri pentru călcarea unui micu ar

ticolu din regulamentu. e). Oratorii fraseolog se ocupă numai de forma fraselor. f). Oratorii generalisatori iau principii și conclusii de prin cărti fără să ţi sămă decă se potrivescu său nu cu cestiile. g). Oratorii intreprători suntu de două feluri: cari vorbescu și cari nu vorbescu. Cei cari vorbescu facu sgomotu mare; imită pe totu dobitocele prin strigătele lor; au predilecția pentru monosilab: A! O! Da! Nu!

h) Cei cari nu vorbescu au argumentele cele mai convingătoare. In unele parlamente scaunele suntu ținute. Această felu de oratorii insă nu suntu dești in Camere, suntu pe strade...

Unu lucru care pote să ridice său să scădu pe unu orator ar fi aprecierea qiaelor, dăr unu același discursu ilu veđi judecatu într'unu chipu de gazete oposiționiste și eu totalu contrară de gazete d'ale guvernului, incătu te intrebă: unde e adevărul?

Apoi trece la elocvența miniștrilor. Primul miștru trebuie să se tie în regiunile înalte, să vorbescă rareori, să nu se amestecă decât în afacerile mari.

Ministrul de externe trebuie să fie totdeauna obscuru, să nu vorbescă multu, ba încă nici cătu trebuie, să fie cu o-hii în patru, căci prin tribune suntu ambasadorii puterilor strene.

Ministrul de justiția trebuie lucidu și seninu, să nu se aprindă niclodată..

Ministrul de instrucție trebuie să vorbescă corectu, să nu insulte pe aceia, în capul cărora se află.

Ministrul de interne trebuie să se ferescă de cele ce se facă de obiceiu, ca... plătirea delatorilor ca să calomnieze. etc.

Dintre totu elocvențele, cele mai la ordinea qilei suntu: cea parlamentară și cea în aeru liberu.

Elocvența parlamentară nu e împodobită cum e cea academică, ba e bruscă, chiar brutală, dăr are o limită: regulamentul.

Elocvența de întraniri publice său de aeru liberu nu cunoșce nici o margine.

Felul anteu se cere în timpuri mai liniștite, felul alu doilea în timpuri de criză.

Ca exemplu de așa orator, conferențiarul ia dela Englez pentru anteu pe Macaulay, din care citește o bucătă de discursu precum și o bucătă din o istorie a lui în care cade fără voia în elocvență; ér pentru a doua pe O'Connell, furtunosul orator irlandez, din care érăști citește o bucătă plină de o forte mare energie.

Conferențiarul încheia dicendu, că pentru tera năstră e de preferită genul lui Macaulay, decât alu lui O'Connell, pentru că noi trebuie să mergem pe o cale de progres evoluționistă, nu revoluționar...

(„România”)

Gheorghe dela Plevna.

